

अ. दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र

बाब (१)	१९६०-६१ (२)	१९७०-७१ (३)	१९८०-८१ (४)	१९९०-९१ (५)	२०००-०१ (६)	२०१०-११ (७)	२०१८-१९ (८)
१. भौगोलिक क्षेत्र - (हजार चौ. किमी)	३०६	३०८	३०८	३०८	३०८	३०८	३०८
२. प्रशासकीय रचना -							
महसूली विभाग	४	४	६	६	६	६	६
जिल्हे	२६	२६	२८	३१	३५	३५	३६
तालुके	२२९	२३५	३०१	३०३	३५३	३५५@@	३५५@@
वस्ती असलेली गावे	३५,८५१	३५,७७८	३९,३५४	४०,४१२	४१,०९५	४०,९५९	४०,९५९
वस्ती नसलेली गावे	३,०१६	२,८८३	२,४७९	२,६१३	२,६१६	२,७०६	२,७०६
शहरे #	२६६	२८९	३०७	३३६	३७८	५३४	५३४
३. जनगणनेनुसार लोकसंख्या - (हजार)	(१९६१)	(१९७१)	(१९८१)	(१९९१)	(२००१)	(२०११)	(२०११)
एकूण	३९,५५४	५०,४१२	६२,७८४	७८,९३७	९६,८७९	१,१२,३७४	१,१२,३७४
पुरुष	२०,४२९	२६,११६	३२,४१५	४०,८२६	५०,४०१	५८,२४३	५८,२४३
स्त्रिया	१९,१२५	२४,२९६	३०,३६९	३८,१११	४६,४७८	५४,१३१	५४,१३१
ग्रामीण	२८,३९१	३४,७०१	४०,७९१	४८,३९५	५५,७७८	६१,५५६	६१,५५६
नागरी	११,१६३	१५,७११	२१,९९३	३०,५४२	४१,१०१	५०,८१८	५०,८१८
अनुसूचित जाती	२,२२७	३,१७७	४,४८०	८,७५८	९,८८२	१३,२७६	१३,२७६
अनुसूचित जमाती	२,३९७	३,८४१	५,७७२	७,३१८	८,५७७	१०,५१०	१०,५१०
लोकसंख्येची घनता (प्रती चौ. किमी)	१२९	१६४	२०४	२५७	३१५	३६५	३६५
साक्षरता दर (टक्के)	३५.१	४५.८	५७.१	६४.९	७६.९	८२.३	८२.३
स्त्री-पुरुष प्रमाण (स्त्रिया प्रति हजार पुरुष)	९३६	९३०	९३७	९३४	९२२	९२९	९२९
नागरी लोकसंख्येचे प्रमाण (टक्के)	२८.२	३१.२	३५.०	३८.७	४२.४	४५.२	४५.२
४. सांकेतिक राज्य उत्पन्न -							
राज्य उत्पन्न (₹ कोटी)	२,२४९	५,७८०	१९,३७७	६८,८६१	२,४३,५८४	९,५०,७७१	२३,३२,९९२††
कृषि व संलग्न कार्ये क्षेत्र (₹ कोटी)	५८५	१,०७८	३,७५६	१२,३२६	३२,७११	१,२२,९३२	२,१५,२६४†††
उद्योग क्षेत्र (₹ कोटी)	५५३	१,७३२	६,२२४	२२,५५४	६४,९४२	२,६३,५१२	६,१५,२२१†††
सेवा क्षेत्र (₹ कोटी)	१,१११	२,९६९	९,३९७	३३,९८१	१,४५,९३१	५,६४,३२६	११,६५,०९४†††
दरडोई राज्य उत्पन्न (₹)	५७६	१,१६८	३,११२	८,८११	२८,५४०	८४,८५८	१,९१,७३६†
५. पर्जन्य सरासरीशी तुलना (टक्के)						१०२.३	७३.६
६. कृषि - (क्षेत्र हजार हेक्टर)							(२०१७-१८)
निव्वळ पेरणी क्षेत्र	१७,८७८	१७,६६८	१८,२९९	१८,५६५	१७,८४४	१७,४०६	१६,९४२
पिकांखालील स्थूल क्षेत्र	१८,८२३	१८,७३७	१९,६४२	२१,८५९	२१,६१९	२३,१७५	२३,२६८
स्थूल सिंचित क्षेत्र	१,२२०	१,५७०	२,४१५	३,३१९	३,८५२	@	@
त्यापैकी लाभ क्षेत्र ^	२२६§	४२२	७१८	१,०७६§§	१,७६४###	२,९५५###	३,५९७####
स्थूल सिंचित क्षेत्राचे पिकांखालील एकूण स्थूल क्षेत्राशी टक्केवारी	६.५	८.४	१२.३	१५.२	१७.८	उ ना	उ ना
७. प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र - (हजार हेक्टर)							
तांदूळ	१,३००	१,३५२	१,४५९	१,५९७	१,५१२	१,५१६	१,४६५
गहू	९०७	८१२	१,०६३	८६७	७५४	१,३०७	८३४
ज्वारी	६,२८४	५,७०३	६,४६९	६,३००	५,०९४	४,०६०	२,४४०
बाजरी	१,६३५	२,०३९	१,५३४	१,९४०	१,८००	१,०३५	६१०
सर्व तृणधान्ये	१०,६०६	१०,३२०	१०,९७६	११,१३६	९,८२४	८,९८५	६,४२७
सर्व कडधान्ये	२,३४९	२,५६६	२,७१५	३,२५७	३,५५७	४,०३८	४,००२
सर्व अन्नधान्ये	१२,९५५	१२,८८६	१३,६९१	१४,३९३	१३,३८२	१३,०२३	१०,४३०

उ ना - उपलब्ध नाही @@ मुंबई शहर व मुंबई उपनगर जिल्ह्यांमधील तीन तालुके वगळून # गणना शहरांसह + पहिले सुधारित अंदाज (पायाभूत वर्ष २०११-१२)

† बाजार किमतीनुसार सांकेतिक निव्वळ राज्य उत्पन्न †† मूळ किमतीनुसार सांकेतिक निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धी

टीप : राज्य उत्पन्नाचे १९६०-६१ ते २०१०-११ चे अंदाज घटक खर्चावर आधारित आहेत.

@ जलसंपदा विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या दि. २६ ऑगस्ट २०१६ रोजीच्या शासन निर्णया अन्वये माहिती संकलनाच्या पद्धतीबाबत सूचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत.

§ १९६१-६२ §§ १९९१-९२ ### प्रकल्प कालव्यावरील उपसा व धरणातून नदी नाल्यांमध्ये सोडलेल्या पाण्यामुळे प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र समाविष्ट

^ जलसंपदा विभागाकडून निर्मित लाभक्षेत्र ++ आधार : जलसंपदा विभागाच्या अधिपत्याखालील मुख्य लेखा परिक्षक, जल व सिंचन, औरंगाबाद

अ. दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र

बाब (१)	१९६०-६१ (२)	१९७०-७१ (३)	१९८०-८१ (४)	१९९०-९१ (५)	२०००-०१ (६)	२०१०-११ (७)	२०१८-१९ (८)
ऊस क्षेत्र	१५५	२०४	३१९	५३६	६८७	१,०४१	उ ना
ऊस तोडणी क्षेत्र	१५५	१६७	२५८	४४२	५९५	९६५	१,१६३
कापूस	२,५००	२,७५०	२,५५०	२,७२१	३,०७७	३,९४२	४,२१९
भूईमूग	१,०८३	९०४	६९५	८६४	४९०	३९५	२४४
८. प्रमुख पिकांचे उत्पादन - (हजार टन)							
तांदूळ	१,३६९	१,६६२	२,३१५	२,३४४	१,९३०	२,६९१	३,२७६
गहू	४०१	४४०	८८६	९०९	९४८	२,३०१	१,२४९
ज्वारी	४,२२४	१,५५७	४,४०९	५,९२९	३,९८८	३,४५२	१,१९७
बाजरी	४८९	८२४	६९७	१,११५	१,०८७	१,१२३	३३२
सर्व तृणधान्ये	६,७५५	४,७३७	८,६४७	१०,७४०	८,४९७	१२,३१७	७,९४७
सर्व कडधान्ये	९८९	६७७	८२५	१,४४१	१,६३७	३,०९६	२,६८३
सर्व अन्नधान्ये	७,७४४	५,४१४	९,४७२	१२,१८१	१०,१३४	१५,४१३	१०,६३०
ऊस	१०,४०४	१४,४३३	२३,७०६	३८,१५४	४९,५६९	८५,६९१	८९,७७१
कापूस (रुई)#	१,६७३	४८४	१,२२४	१,८७५	१,८०३	७,४७३	६,५९३
भूईमूग	८००	५८६	४५१	९७९	४७०	४७०	२३९
९. कृषि उत्पादनाचा निर्देशांक@ -	--	--	--	१३६.५	१२७.४	२२३.८	१९९.३
१०. कृषि गणना -		(१९७०-७१)	(१९८०-८१)	(१९९०-९१)	(२०००-०१)	(२०१०-११)	(२०१५-१६)
वहिती खातेदारांची संख्या (हजार)	--	४,९५१	६,८६३	९,४७०	१२,१३८	१३,६९९	१५,२८५
वहिती क्षेत्र (हजार हेक्टर)	--	२१,१७९	२१,३६२	२०,९२५	२०,१०३	१९,७६७	२०,५०६
वहितीचे सरासरी क्षेत्र (हेक्टर)	--	४.२८	३.११	२.२१	१.६६	१.४४	१.३४
११. पशुधन गणना -	(१९६६)	(१९७८)	(१९८७)	(१९९७)	(२००७)	(२०१२)	(२०१९)
एकूण पशुधन (हजार)	२५,४४९	२९,६४२	३४,२५५	३९,६३८	३५,९५५	३२,४८९	३३,०८०
एकूण कुक्कुटादी पक्षी + (हजार)	९,९०२	१८,७५१	२४,८३०	३५,३९२	६४,७५६@@	७७,७९५@@	७४,२९८@@
ट्रॅक्टर	१,४२७	३,२७४	१२,९१७	३४,५२९	७९,८९३	१,०५,६११	१,०५,६११
१२. वन क्षेत्र (चौ. किमी)	६३,५४४	६२,३११	६४,२२२	६३,७९८	६१,९३५	६१,९३९	६१,९३६*
१३. औद्योगिक गुंतवणूक -						(२०१७) ^{\$}	(२०१९) ^{\$\$}
मंजूर प्रकल्प (संख्या)	--	--	--	--	--	१९,८२६	२०,५०१
प्रस्तावित गुंतवणूक (₹ कोटी)	--	--	--	--	--	११,८९,८१५	१३,०२,५१८
१४. वीज - (दशलक्ष कि.वॅ.तास)							
एकूण निर्मिती	३,२६८	७,९२५	१७,८६४	३६,४३०	६१,२०९	८३,०१७	१,२७,०५९
एकूण वापर	२,७२०	७,६५०	१४,०३४	२९,९७१	४७,२८९	८७,३९६	१,३१,८६६
औद्योगिक वापर	१,८५३	५,३१२	८,१३०	१४,७०६	१८,३६३	३४,४१६	४७,१६४
कृषि वापर	१५	३५६	१,७२३	६,६०४	९,९४०	१६,२५७	३३,७२५
घरगुती वापर	२६०	७३२	१,७७९	५,०६५	११,१७२	१९,५४६	२९,१८८

* अस्थायी

कापसाचे उत्पादन १७० किलोची एक गासडी याप्रमाणे हजार गासड्यांमध्ये

@ पाया - त्रैवार्षिक सरासरी १९७९-८२ = १००

\$ ऑगस्ट, १९९१ ते डिसेंबर

\$\$ ऑगस्ट, १९९१ ते ऑगस्ट

@@ एकूण कुक्कुटादी पक्ष्यांमध्ये कुक्कुटपालन केंद्रामधील पक्षी समाविष्ट

+ एकूण कुक्कुटादी पक्ष्यांमध्ये टर्को, क्वेल व इतर कुक्कुटादी पक्षी समाविष्ट

उ ना उपलब्ध नाही

अ. दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र

बाब (१)	१९६०-६१ (२)	१९७०-७१ (३)	१९८०-८१ (४)	१९९०-९१ (५)	२०००-०१ (६)	२०१०-११ (७)	२०१८-१९ (८)
१५. बँका - (अनुसूचित वाणिज्यिक)		(जून, १९७१)	(जून, १९८१)	(जून, १९९१)	(जून, २००१)	(जून, २०१०)	(३१ मार्च, २०१९)
बँक कार्यालये	उ ना	१,४७१	३,६२७	५,५९१	६,२९४	८,०३७	१२,५०१
ग्रामीण लोकसंख्येसाठी बँक कार्यालये	उ ना	४५०	१,३५५	२,७४९	२,२९४	२,१७०	३,१३५
१६. शिक्षण[†] -							
प्राथमिक शाळा	३४,५९४	४४,५३५	५१,०४५	५७,७४४	६५,९६०	७५,६९५	१,०६,२३७
विद्यार्थी (हजार)	४,१७८	६,५३९	८,३९२	१०,४२४	११,८५७	१०,६२६	१५,७४८
माध्यमिक शाळा (उच्च माध्यमिकसह)	२,४६८	५,३१३	६,११९	१०,५१९	१५,३८९	२१,३५७	२४,८७२
विद्यार्थी (हजार)	८५८	१,९८५	३,३०९	६,२६०	९,२६७	१०,७११	६,६०८
१७. आरोग्य -		(१९७१)	(१९८१)	(१९९१)	(२००१)	(२०११)	(२०१८)
रुग्णालये	उ ना	२९९	५३०	७६८	१,१०२	१,३६८	१,४०२
दवाखाने	उ ना	१,३७२	१,७७६	१,८९६	१,५४४	३,०१२	३,०८७
दर लाख लोकसंख्येमागे खाटा	उ ना	८८	११४	१४४	१०६	१०३	१०३
जन्मदर [@]	३४.७	३२.२	२८.५	२६.२	२०.७	१६.७	१५.७
मृत्यूदर [@]	१३.८	१२.३	९.६	८.२	७.५	६.३	५.७
अर्भक मृत्यूदर [@]	८६	१०५	७९	६०	४५	२५	१९
१८. वाहतूक -							
रेल्वे मार्गाची लांबी (किमी)	५,०५६	५,२२६	५,२३३	५,४३४	५,४५९	५,९८४	६,२००
एकूण रस्त्यांची लांबी (किमी) [†]	३९,२४१	६५,३६४	१,४१,१३१	१,७२,९६५	२,१६,९६८	२,४१,७१२	३,०१,२६७
त्यापैकी पृष्ठांकित	२४,८५२	३५,८५३	६६,६१६	१,३२,०४८	१,७८,९९९	२,२१,१८२	२,३९,४५९
मोटर वाहने (हजार)	१००	३१२	८०५	२,६४१	६,६०७	१६,९९०	३७,१२१
१९. सहकार -							
प्राथमिक कृषि पतसंस्था	२१,४००	२०,४२०	१८,५७७	१९,५६५	२०,५५१	२१,४५१	२,०७,४७*
सभासद (लाख)	२२	३८	५४	७९	१०१	१५०	१४७*
सहकारी संस्थांची संख्या	३१,५६५	४२,५९७	६०,७४७	१,०४,६२०	१,५८,०१६	२,२४,३०६	२,०६,४१४*
सभासद (लाख)	४२	८६	१४८	२६९	४३०	५३०	५३८*
सहकारी संस्थांचे खेळते भांडवल (₹ कोटी)	२९१	१,४८९	५,२१०	२४,२८४	१,३४,४४०	२,४८,४३४	३,८५,३३०*
२०. स्थानिक स्वराज्य संस्था -							(२०१९-२०) [§]
जिल्हा परिषदा	२५	२५	२५	२९	३३	३३	३४
ग्रामपंचायती	२१,६३६	२२,३००	२४,२८१	२५,८२७	२७,७३५	२७,९१३	२७,८७५ [#]
पंचायत समित्या	२९५	२९६	२९६	२९८	३२१	३५१	३५१
नगर परिषदा	२१९	२२१	२२०	२२८	२२८	२२२	२४१
महानगरपालिका	३	४	५	११	१५	२३	२७
नगर पंचायत	--	--	--	--	३	४	१२८
कटक मंडळे	७	७	७	७	७	७	७

* अस्थायी

@ नमुना नोंदणी पाहणी प्रमाणे

उ ना उपलब्ध नाही

† सार्वजनिक बांधकाम विभाग व जिल्हा परिषदांच्या देखभालीखालील रस्ते \$ राज्य निवडणूक आयोगाच्या अहवालानुसार (दि. ३१.१२.२०१९ रोजीची)

स्थानिक शासन निर्देशिकेनुसार

+ वर्ष २०११-१२ पासून सदर माहितीचा आधार बदलला असल्यामुळे सदर माहिती प्राथमिक शाळा (इयत्ता १ ते ८) व माध्यमिक शाळा (उच्च माध्यमिकसह) (इयत्ता ९ ते १२) या स्वरूपात प्राप्त झाली असून पूर्वीची माहिती प्राथमिक शाळा (१ ते ७) व माध्यमिक शाळा (उच्च माध्यमिकसह) (इयत्ता ८ ते १२) या स्वरूपात आहे. तसेच सदर माहितीचा आधार महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद आहे.